

DAILYRAŠČIO TEKSTAI

Kurgi, sakau, pasaulyje yra tauta, tokia prasta ir niekinga, kad neturėtų šių trijų savų ir tarsi įgimtų dalykų: tėvų žemės, papročių ir kalbos? Visais amžiais žmonės kalbėjo savo gimtąja kalba ir visados rūpinosi ją išlaikyti, turtinti, tobulinti ir gražinti. Nėra tokios menkos tautos, nėra tokio niekingo žemės užkampio, kur nebūtų vartojama sava kalba.

Ne žemės derlumu, ne drabužių skirtingumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tautos, bet daugiausia išlaikydamos ir vartodamos savo kalbą, kuri didina ir išlaiko bendrumą, santaiką ir brolišką meilę. Gimtoji kalba yra bendrosios meilės ryšys, vienybės motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas. Sunaikink ją – sunaikinsi santaiką, vienybę ir gerovę. Sunaikink ją, – užtemdysi saulę danguje, sumaišysi pasaulio tvarką, atimsi gyvybę ir garbę.

(Ištraukos iš M. Daukšos „Postilės“ „Prakalbos į malonų skaitytoją“)

Esu vienas pats namuose. Visi kiti laukuose. O diena nepaprastai graži, nors vėjuota. Dangus mėlynas, kaip Tavo suknelė, kurią Tu vilkėjai paskutinį sekmadienį prieš man išvažiuojant. Ir balti, mažučiai debesys plaukia vis tolyn ir tolyn. Aš sėdžiu prie lango, ir vasara metasi į akis: visur taip daug gyvybės. Sode žydi obelys, vyšnios ir kriaušės. Šakos supasi palangėje. Kažkokia šventadieniška tyła viešpatauja namuose. Kiekviename kambarielyje dideli saulės langai grindyse. Ir aš kažką prisimenu, mąstau, šypsau nežinia kam, ir vėl sėdžiu tylus. Aš galvoju apie Tave, kada mes kurėjome, kaip Tu atrodei, ir, rodos, matau Tavo veidą pusiau nušviestą saulės, pusiau šešėlyje. Aš norėčiau tikėti, jog Tu esi kur nors netoli, bet neįstengiu. Aš žinau, jog Tu toli toli. Ir man valandomis taip sunku šitą šviesią vasarą. Aš dabar pavydžiu visiems tiems, kurie šnekasi, juokauja, pereina per gatvę su Tavimi. Jie nežino, kaip tai yra daug.

(Ištrauka iš V. Mačernio laiško Bronei Vildžiūnaitei)

Mano Brangi Niliuk,

Rašau Tau Vasario Šešioliktos vakare. Galiu Tau, Manoji Svaja, padėkoti, kad mūsų laisvės simbolio šventės proga ir Tu mane prisiminei laišku, sveikinimais ir linkėjimais bei sielų susijungimu. Giliai džiaugiuos, kad tokios istorinės reikšmės sukaktys prabėga pro mus mudviejų susijungusių sielų ženkle. Tai neįkainojamai vertintina gyvenimo daina.

Kai aš sveikinau šia proga Ursą, jis pasakė: „Tai ne daugiau, kaip numirusio kūdikio gimimo dienos šventimas.“ Daug tiesos yra jo žodžiuose, bet reiktų pridėti, kad tas kūdikis ir gimdamas buvo genijumi. Juk tik per dvidešimtį jo kūdikiavimo metų mes įsirikiavom kultūringų tautų tarpe ir savo rankų bei proto darbais lietuviai užsigarantavo savo vietą Europos kontinente. Tikėkim šiandien labiau negu bet kada, kad dabartiniai budeliai savo užmačių neįgyvendins.

Sveikinu Tave, Brangi Niliuk, Vasario 16-tos prasmėje ir linkėdamas mums įgyvendinti jos turinį daugkart šventai Tave bučiuoju —

T. Latras

(J. Lukša-Daumantas „Laiškai mylimosioms“)

Vytautas Mačernis

Aš pažinau karalių tavyje

Aš pažinau karalių tavyje iš žingsnių aido
Ir iš akių blizgėjimo aštraus,
Nors kartais jos iš tavo liūdno ir pailgo veido
Man švietė giedrumu audros nuskaidrinto dangaus.

Kiekvienas tavo žodis, išdidus, bet mielas,
Kiekvienas tavo mostas, laisvas ir platus,
Kalbėjo apie didžią, gražią sielą,
Praaugusią lyg aukštas medis girioje visus medžius.

Nes tu sakei: „Per žemę mes praeinam
Tik vienasyk, tai būkime tvirti!
Kieno gyvenimas bus panašus į sodrią dainą,
Tas nesutirps mirty.“

Todėl (nors neturėjai tu namų, kai saulė leidos,
Nei sosto, nei tarnų karališkam dvare)
Iš tavo liūdno ir pailgo veido
Aš pažinau karalių tavyje.

Šarnelė, 1942.VII.3

Vytautas Mačernis

Mes nežinome kam, bet gyventi,
Kurt ir juoktis pasauly – puiku;
Nes ir tai, ką mes esam iškentę,
Vienasyk prasiveržia džiaugsmu.

Mes nežinom kodėl, bet darbuotis
Per šešias įtempimo dienas
Tenka mums. Ir tada vainikuoti
Galim švęsti šventes prabangias.

Mes nežinome kaip, kuo būdu:
Bet vien ieškantį glosto švelniai
Po gilių abejonės naktų

Purpuriniai tiesos spinduliai,
Ir pro ašarų tyrus lašus
Šviečia aukštas ramybės dangus.

Šarnelė, 1943.XI.1